

# Handicap- og Psykiatripolitik

*"Funktionsnedsættelsen i sig selv gør ikke den enkelte handicappet. Handicappet opstår først, når det omgivende samfund ikke er indrettet, så det modsvarer de behov og krav, mennesker med funktionsnedsættelse har."*



## Forord

Borgere med funktionsnedsættelse skal kunne leve et godt, værdigt og indholdsrigt liv med fokus på muligheder og kompetencer, og ikke på mangler. Dette skal opnås ved deres egen aktive medvirken og med familiens, venners, medborgeres og kommunens støtte og engagement.

Odsherred Kommunes Handicap- og psykiatripolitik skal medvirke til at skabe de bedste rammer for udvikling af og støtte til borgere, der lever med funktionsnedsættelse. Samtidig skal politikken medvirke til, at borgere med funktionsnedsættelse får mulighed for at leve en tilværelse så tæt på det "normale" som muligt. Det vil sige at kunne deltage i og bidrage til samfundet som andre borgere ved at have adgang til reel deltagelse i samfundslivet og den demokratiske proces i Odsherred Kommune.

Med denne politik ønsker vi i Odsherred Kommune:

- at sikre borgere med funktionsnedsættelse ret til at leve et selvstændigt liv med ansvar for sig selv i den udstrækning, funktionsnedsættelsen tillader det. Det er vigtigt for kommunen, at borgere med funktionsnedsættelse i størst muligt omfang støttes, samt at den enkelte også selv påtager sig et ansvar og er aktiv i forhold til indsatsen.
- at markere, at funktionsnedsættelser ikke kun er et personligt eller kommunalt anliggende, men et fælles anliggende for alle.
- at bidrage til et positivt menneskesyn med anerkendelse af, at alle er ligeværdige borgere. Ligeværdighed opstår gennem respekt for og troværdighed i handlinger overfor hinanden, samt ved åbenhed og dialog.
- at have fokus på et højt fagligt niveau i indsatsen på handicap- og psykiatriområdet.
- at have fokus på samarbejdet mellem kommunens afdelinger, institutioner, eksterne samarbejdspartner samt lokalsamfundet.

Odsherred Kommune lægger med denne politik sporerne for fremtidens arbejde på handicap- og psykiatriområdet. Politikken udtrykker hvor Odsherred Kommune ønsker at bevæge sig hen i de kommende år.

Virkeliggørelse af politikens mål forudsætter også, at vi alle er parate til at tænke nyt, at vi indgår i nye samarbejdsrelationer, og at vi holder os politikens mål for øje i det daglige arbejde og de daglige prioriteringer. Politikken skal desuden ses i sammenhæng med Odsherred Kommunes øvrige politikker som f.eks. sundhedspolitik, børnepolitik, seniorpolitik og erhvervs politik. Politikkerne spiller sammen på kryds og tværs i forskellige sammenhænge.

Vi ser frem til, at politikken bliver indarbejdet i alle kommunens aktivitets- og ydelsesområder til gavn for vore borgere med funktionsnedsættelse.

Finn Madsen  
Borgmester

Herluf Forchhammer  
Formand for Social- og Sundhedsudvalget

## Vision for handicap- og psykiatripolitikken

Odsherred Kommune vil fremstå som det gode eksempel i bestræbelserne på at skabe rammerne for, at borgere med funktionsnedsættelse har mulighed for at deltage aktivt i samfundslivet.

Alle har noget at bidrage med.

Denne vision og denne politik harmonerer med Odsherred Kommunes overordnede vision. Specielt på følgende områder, som udgør en del af den samlede vision:

”Den kommunale service har fokus på livskvalitet for det enkelte menneske”.

”Odsherred har et højt aktivitetsniveau og fritidstilbud til alle - såvel fastboende som sommerhusejere”.

### Vision

I Odsherred Kommune er der lige muligheder for alle - ligestyret og lige udfoldelsesmuligheder under hensyntagen til den enkeltes ressourcer

## Om Handicap- og psykiatripolitikken

### Formål

Odsherred Kommunes Handicap- og psykiatripolitik skal bidrage til, at borgere med funktionsnedsættelse får de samme muligheder som borgere uden funktionsnedsættelse. Politikken skal ligeledes skabe øget bevidsthed og gennemsækelighed af vilkår og muligheder i Odsherred Kommune for borgere med funktionsnedsættelse.

Politikkens indsatsområder og mål skal indgå i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af kommunens drift og projekter. Hensigten er, at økonomien prioriteres så der skabes forudsætninger for at målene kan nås.

### Målgruppe

I politikken omtales målgruppen - uanset alder - som borgere eller mennesker med funktionsnedsættelse. Det kan være funktionsnedsættelse af fysisk, intellektuel eller sansemæssig karakter, en medicinsk betinget tilstand eller en sindslidelse. Funktionsnedsættelser, tilstande eller sygdomme kan være af permanent eller forbigående art.

Betegnelsen ”funktionsnedsættelse” (handicap) har sit grundlag i den beskrivelse, der er indeholdt i FN’s standardregler for lige muligheder og er den mest anerkendte forståelse på området:

Betegnelsen ”funktionsnedsættelse” betyder tab eller begrænsning af mulighederne for at deltage i samfundslivet på lige fod med andre

Betegnelsen ”funktionsnedsættelse” betyder tab eller begrænsning af mulighederne for at deltage i samfundslivet på lige fod med andre. Den beskriver relationen mellem et menneske med funktionsnedsættelse og dets omgivelser. Formålet med betegnelsen er, at sætte fokus på mangler ved omgivelserne og mangler ved de i samfundet iværksatte aktiviteter som f.eks. information, kommunikation og uddannelse, der forhindrer

mennesker med funktionsnedsættelse i at deltage på lige vilkår med andre.

Handicappet opstår først, når borgeren møder barrierer i sine omgivelser. Det er det tab eller begrænsninger i ens udfoldelser, der opstår ved at det omgivende samfund ikke er indrettet, så det modsvarer de behov og krav, mennesker med funktionsnedsættelse har.

Fokus flyttes altså fra det enkelte menneskes funktionsnedsættelse til individuel kompensation og indretning af samfundet, så alle kan være med.

Det kan forenklet stilles op følgende måde:

**Funktionsnedsættelse + barriere = handicap**

**Funktionsnedsættelse + kompensation/indretning af samfund = lige muligheder**

Udover borgere med funktionsnedsættelse involverer politikken også deres pårørende samt de mennesker, der arbejder med og for mennesker med funktionsnedsættelse.

## **FN's standardregler**

Indsatsen for borgere med funktionsnedsættelse i Odsherred Kommune bygger på FN's standardregler om lige muligheder for at leve et selvstændigt og værdigt liv. Standardreglerne beskriver forholdet mellem det enkelte menneske og dets omgivelser med fokus på mangler ved omgivelserne og de forhold i samfundet, der forhindrer mennesker med funktionsnedsættelse i at deltage på lige vilkår med andre.

Standardreglerne uddybes med fire hovedprincipper:

### **Solidaritetsprincippet**

Solidaritetsprincippet betyder, at støtteforanstaltninger og ydelser til kompensation for funktionsnedsættelse finansieres solidarisk via skattesystemet. Tildelingen af kompenserende ydelser er derfor principielt gratis for den enkelte og uafhængig af indkomst og formue.

### **Sektoransvarlighedsprincippet**

Borgere med funktionsnedsættelse har de samme rettigheder som alle andre. Derfor skal hver sektor, myndighed, organisation eller virksomhed tage sin del af ansvaret for, at deres hjørne af verden er tilgængeligt for mennesker med funktionsnedsættelse.

### **Kompensationsprincippet**

Idéen med kompensationsprincippet er at skabe så lige et udgangspunkt som muligt, og det indebærer, at samfundet tilbyder mennesker med funktionsnedsættelse en række ydelser og hjælpeforanstaltninger med det formål at afhjælpe eller begrænse konsekvenserne af den nedsatte funktion mest muligt. Det er ikke kun individet, der skal fokuseres på -

Grundtanken i FN-konventionen er, at velgørelse og gode viljer, skal erstattes af konkrete rettigheder
--

der skal bygges bro både fra individsiden og samfundssiden. Det betyder, at kompensationer både skal bestå af individuelle personlige ydelser, parallelle tilbud og kollektive tiltag.

### Ligebehandling

Ligebehandlingen opstår når man kombinerer sektoransvarlighedsprincippet med kompensationsprincippet og solidaritetsprincippet. Når det ikke er muligt at opnå lige muligheder, så er ligebehandling med til at sikre "det gode liv". Det vil sige, at sikre mennesket med funktionsnedsættelse et så værdigt og rigt liv som muligt - under forventning til at mennesket med funktionsnedsættelse også selv påtager sig et ansvar og er aktiv i samfundet.

## Handicap- og psykiatropolitikkens indsatsområder

Mennesker med funktionsnedsættelse skal betragtes som ligeværdige borgere med samme ret som alle andre til at deltage aktivt i alle dele af samfundslivet, jf. rettighederne i FN-konventionen.

"Lige rettigheder" betyder ikke særbehandling, men retten til at blive behandlet som alle andre. Med afsæt i den enkeltes ressourcer og forudsætninger har borgere med funktionsnedsættelse rettigheder, forpligtelser og ansvar som øvrige borgere.

Odsherred Kommune ønsker med udarbejdelsen af Handicap- og psykiatropolitikken at implementere konventionen og har med baggrund i denne valgt følgende indsatsområder:

- Tilgængelighed
- Overgang fra barn til voksen
- Undervisning/uddannelse
- Arbejdsmarked/beskæftigelse
- Familieliv
- Bolig
- Kultur, idræt og fritid

### Ligeret

Alle mennesker er født lige.  
Alle mennesker er lige meget værd og har ret til lige behandling.

Ligeret betyder ikke, at alle er ens. Men ligeret betyder, at alle har lige ret til at være en del af samfundet.

Ligeret betyder, alle har lige ret til at udvikle og bruge sine potentialer og til at udvikle sine færdigheder i overensstemmelse med egne evner.

Ligeret sikres bedst ved at give forskellig indsats til personer med forskellige behov, så alle får et så godt udgangspunkt som muligt.

## Tilgængelighed

### *Fysisk og psykisk tilgængelighed*

Det er en grundlæggende forudsætning for ligestilling af mennesker med funktionsnedsættelse, at der sikres tilgængelighed, herunder at undgå fysiske og psykiske barrierer i forhold til de fysiske omgivelser, til de offentlige transportmidler, til information og kommunikation.

Dette indebærer, at kommunen i planlægningen af det fysiske miljø medtænker hensynet til borgere med funktionsnedsættelse. Borgere med funktionsnedsættelse skal uden besvær kunne bruge boliger og boligområder, offentlige bygninger, kulturinstitutioner, butikker, rekreative områder mm.

Den psykiske tilgængelighed handler om at skabe rummelighed og møde andre mennesker med ligeværd og respekt, samt acceptere at der er mennesker, der eventuelt er eller opfører sig lidt anderledes end flertallet.

Som kommune skal vi i planlægningen, bl.a. ved arrangementer, tage højde for at kompensere for de forskellige former for funktionsnedsættelser, således at borgere med funktionsnedsættelse kan deltage på lige vilkår med andre.

### *Tilgængelighed til information*

Borgerinformation skal være i en form, der er tilgængelig for alle borgere, således at den enkelte har mulighed for, efter evne, at skaffe sig den viden og information, der sætter den enkelte i stand til at kunne tage vare på egen hverdag og være medborger i kommunen.

I udviklingen af digitale selvbetjeningsystemer skal der være fokus på tilgængelighed for alle borgere. Den digitale information udformes i overensstemmelse med statens standarder for tilgængelighed.

## Overgang fra barn til voksen

For den unge og dennes familie kan det være en stor omvæltning, når den unge fylder 18 år. Denne unge overgår fra "børneparagrafferne" til "voksenparagrafferne" i sociallovgivningen.

Odsherred Kommune vil sikre, at der i overgangsperioden fra barn til voksen bliver taget hånd om den unges fremtid på en betryggende måde. Dette skal ske i tæt samarbejde mellem den unge, familien og de involverede parter fra det offentlige. Tilbud om rådgivning og støtte skal være individuelt tilpasset og medvirke til at skabe tryghed i overgangen fra barn til voksen og en sammenhængende tilværelse for den unge med fokus på selvstændighed.

Odsherred Kommune vil medvirke til:

- en hensigtsmæssig indretning af det fysiske miljø, så borgere med funktionsnedsættelse så vidt muligt kan færdes på lige vilkår med andre borgere
- lige adgang til information for alle

Odsherred Kommune vil medvirke til:

- en tidlig forberedelse til voksenlivet gennem rådgivning og vejledning om f.eks. bolig, uddannelse, arbejde, fritid, økonomi, hjælpemidler, aflastning og værgemål
- at der løbende sker en udvikling af samarbejdsrelationer mellem medarbejdere, som er involverede i overgangsfasen fra barn til voksen.

## Undervisning/uddannelse

Et grundprincip i dansk uddannelsespolitik er, at alle har lige ret til uddannelse. Undervisning og uddannelse er nogle af de mest grundlæggende forudsætninger for menneskers udvikling, læring og muligheder gennem livet.

Mulighed for og adgang til uddannelse i grundskole, ungdomsuddannelse, videregående uddannelser m.m. er vigtig i indsatsen for borgere med funktionsnedsættelse for at deltage i arbejds- og samfundslivet på lige fod med andre.

Borgere med funktionsnedsættelse skal have et undervisnings-/uddannelses tilbud med hensynstagen til den enkeltes ressourcer og behov. Det kan være tilbud i den almene folkeskole, i en specialskole eller lignende - og gerne så tæt på lokalmiljøet som muligt. Det afgørende er den enkeltes ressourcer og behov.

Med henvisning til "Børnepolitik i Odsherred Kommune" anerkendes "Salamanca-Erklæringen" (Unesco 1994), hvor det bl.a. fremgår at alle børn har en grundlæggende ret til uddannelse og skal have mulighed for at opnå og opretholde et acceptabelt læringsniveau. De, der har særlige uddannelsesbehov skal i større udstrækning have adgang til almindelige skoler. Uddannelsessystemer skal indrettes og iværksættes på sådan en måde, at de tager hensyn til de store forskelle i børns egenskaber, køn, indlæringsmuligheder og behov.

Odsherred Kommune vil medvirke til:

- at kommunens folkeskoler til stadighed er tilgængelige og rummelige, og undervisning af elever med funktionsnedsættelse tager udgangspunkt i den enkeltes elevs forudsætninger. Der tilbydes de nødvendige kompenserende foranstaltninger
- at kommunens ansvar for specialundervisning udmønter sig i målrettede uddannelses tilbud til borgere med funktionsnedsættelse
- at uddannelsessøgende borgere med funktionsnedsættelse har kendskab til muligheder for uddannelse og tilbydes vejledning om valg af uddannelse og rettigheder og pligter i uddannelsesforløbet

## Arbejdsmarked/beskæftigelse

At være i beskæftigelse er et vigtigt element i næsten alle menneskers liv.

Beskæftigelse har betydning for vores identitet og selvværd, og giver os en oplevelse af at være en del af et socialt fællesskab. Dette er af stor betydning for den enkelte og dennes familie.

Rummelighed handler bl.a. om accept af den enkeltes funktionsnedsættelse og om at skabe plads til forskellighed og fleksibilitet i arbejdstid og arbejdsopgaver. Rummelighed handler også om, at den enkeltes kompetencer behandles på lige fod med sine kollegaer og inddrages i det sociale liv. Det omfatter bl.a. lige adgang til aktivitets-, trivsels-, og sundhedsfremmende tilbud. Et rummeligt arbejdsmarked er dermed forudsætning for et godt arbejdsliv, som skaber identitet og livskvalitet for den enkelte.

Odsherred Kommune vil medvirke til:

- et rummeligt arbejdsmarked
- at der særligt fokus på at bringe unge med funktionsnedsættelse i beskæftigelse
- at skabe et mere varieret udbud af arbejdspladser til borgere, som har brug for beskyttet og støttet beskæftigelse

Odsherred Kommune skal som myndighed samarbejde med erhvervslivet om at tilrettelægge en indsats med henblik på at forbedre beskæftigelsesmuligheder og vilkår for borgere med funktionsnedsættelse.

Som arbejdsplads skal Odsherred Kommune være i front, når det handler om at ansætte personer under særlige vilkår.

Enhver borger, som er i stand til at deltage på arbejdsmarkedet, skal have mulighed for det. Borgere med funktionsnedsættelse skal have mulighed for at blive ansat på det ordinære arbejdsmarked. Kan dette ikke lade sig gøre, selv med den nødvendige kompensation i form af arbejdspladsindretning eller andet, skal der, så vidt det er muligt, skabes mulighed for beskæftigelse på særlige vilkår. Det kan f.eks. være arbejde med løntilskud eller beskyttet beskæftigelse.

For borgere, som ikke ønsker at være i beskyttet beskæftigelse, kan et aktivitets- eller samværstilbud være et alternativ. Målet med aktivitets- og samværstilbud er at opretholde eller forbedre borgernes personlige færdigheder og livsvilkår.

## Familieliv

Når et familiemedlem har funktionsnedsættelse, påvirker det hele familien. Der bør derfor ikke kun være fokus på den enkelte med funktionsnedsættelsen. Det er også vigtigt, at understøtte sammenhængen mellem arbejdsliv, fritidsliv og familieliv, herunder sundhed og trivsel. Dette skaber grundlag for et trygt, værdigt, stabilt og godt liv for hele familien.

Der skal ydes en helhedsorienteret støtte, der kan bidrage til en god tilværelse såvel for den enkelte borger med funktionsnedsættelse som for dennes familie.

Odsherred Kommune vil medvirke til:

- en helhedsorienteret støtte i samarbejde med den enkelte borger med funktionsnedsættelse og dennes netværk
- et godt og sundt familieliv for borgere med funktionsnedsættelse og deres familier

## Bolig

Borgere med funktionsnedsættelse har vidt forskellige behov og ønsker til bolig. Behovene ændres i takt med alder og livssituation. Det er afgørende, at boligen imødekommer den enkeltes særlige behov, da dette kan bidrage til trivsel i dagligdagen og bidrag til størst mulig selvstændighed.

Unge med funktionsnedsættelse ønsker ofte en bolig i ungemiljøer. Andre har behov for et støttende miljø med nær menneskelig kontakt, omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand der tilgodeses bedst i bofællesskaber eller andet døgntilbud.

Odsherred Kommune vil medvirke til:

- at borgere med funktionsnedsættelse bor i en egnet bolig, der passer til deres livssituation



## Fritid, idræt og kultur

I Danmark er der tradition for at mødes og gøre noget eller lære noget i fællesskab. Og fritidsaktiviteter dækker over mange forskellige ting. Ligeledes er det meget forskelligt hvad der fylder i fritiden hos den enkelte borger.

Fælles for alle borgere er, at deltagelse i fritids-, idræts- og kulturlivet er en vigtig forudsætning for aktiv deltagelse i samfundet og for at udfolde sig fysisk, kreativt og mentalt.

Aktiv deltagelse af den enkelte borger vil betyde, at man er samfundsdeltager med de forudsætninger og ressourcer det enkelte menneske har at tilbyde. Formålet er også at gøre det muligt for det enkelte menneske at kunne omsætte denne mulighed i en reel inkludering.

I Odsherred Kommune er der et bredt udbud af fritids-, idræts- og kulturaktiviteter. Nogle aktiviteter er etableret i kommunalt regi, som f.eks. ungdomsskole, klubber og væresteder. Andre aktiviteter drives i privat regi og igen andre som frivillige foreninger - såvel aktiviteter som undervisning.

Der skal være tilgængelighed både i fysisk og "åndelig" forstand. Med "åndelig tilgængelighed" menes, at borgere med funktionsnedsættelse skal have reel mulighed for at deltage som udøvende deltager, kunstner, skuespiller, idrætsmenneske osv.

## Opfølgning og udvikling

Handicap- og psykiatropolitikken er den overordnede ramme for Odsherred Kommunes indsats på handicap- og psykiatrområdet. Politikken skal være dynamisk og til stadighed udvikles og tilpasses behov og muligheder.

Handicap- og psykiatropolitikken tages op til vurdering én gang i hver valgperiode og i den forbindelse udarbejder Social- og Sundhedsforvaltningen, med input fra forvaltninger og institutioner på politikområdet, en evalueringsrapport.

Rapporten skal belyse indsatser, mål og resultater på politikens område og dermed danne baggrund for revision af politikken.

Odsherred Kommune vil medvirke til:

- at borgere med funktionsnedsættelse har et varieret udbud af fritids-, idræts- og kulturtilbud, og der tilstræbes den størst mulige integration af borgere med funktionsnedsættelse i de ordinære tilbud
- at der informeres om fritids-, idræts- og kulturtilbud til borgere med funktionsnedsættelse
- at der samarbejdes med de frivillige organisationer om fortsat udvikling af fritids- og idrætsområdet for borgere med funktionsnedsættelse

## Udmøntning

Odsherred Kommune har nu en Handicap- og psykiatripolitik. Den indeholder en overordnet vision samt en række indsatsområder og mål.

Fremover venter så udmøntningen af politikken. Det er en fælles opgave og en fælles forpligtigelse, som involverer såvel politikere som borgere, råd, frivillige organisationer og kommunes medarbejdere. Det er derfor også vigtigt, at politikken formidles til alle hjørner af kommunen og forankres.

Vi ved, at Handicap- og psykiatripolitikken i sig selv ikke nødvendigvis gør en forskel. Forskellen opstår, når tanker omsættes til praksis og bliver bestemmende for, hvordan der konkret handles og prioriteres.

For at sikre fremdrift og forankring af Handicap- og psykiatripolitikken skal politikken bl.a. via mål- og rammestyringsystemet indarbejdes på alle niveauer i organisationen, og ansvaret bredes ud for at understøtte og leve op til sektoransvarlighedsprincippet. Handicap- og psykiatripolitikken skal derfor planlægges, implementeres, følges op og evalueres i og af hele organisationen. Det er i denne sammenhæng, at detaljeringen af politikken udarbejdes, udmøntes og gøres operationel.

Odsherred Kommune vil medvirke til:

- at Handicap- og psykiatripolitikken er en del af planlægning, når der træffes beslutninger i kommunen. Muligheder for borgere med funktionsnedsættelse skal indtænkes i alle beslutninger, der påvirker hverdagen for disse borgere
- tværsektorial videndeling samt finde nye veje til videndeling. Den eksisterende viden på politikens område skal udnyttes på tværs af organisationen. Det vil sige dele viden, erfaringer og informationer med hinanden på tværs i organisationen. Denne videndeling skal medvirke til at løse konkrete aktiviteter hurtigere, bedre og mere sikkert